

A KISEBBSÉGI NYELVHASZNÁLAT ÉS ANNAK GAZDASÁGI VONATKOZÁSAI SZATMÁR MEGYÉBEN

GYORSJELENTÉS EGY TEREPKUTATÁS EREDMÉNYEI ALAPJÁN

Jelen tanulmány az észak-romániai Szatmár megyére jellemző nyelvhasználati szokásokat kívánja bemutatni, különös tekintettel annak gazdasági és munkaerőpiaci megnyilvánulására. A többnyelvűség közigazgatási szinten való alkalmazásának lehetőségei messze elmaradnak a térség potenciáljától, az országos nyelvpolitikák pedig messze alulteljesítenek a helyi önkormányzatokra vonatkozó törvényi keretek által biztosítottaktól¹, mindazonáltal úgy vélem, a magyar határ közelsége valamint a történelmi események alakította demográfiai összetevők eredményeképp kialakult nyelvhasználati szokás az országos jellemzőktől eltérő nyelvpolitikai hozzáállást kíván. Az utóbbi évek szociokulturális változásai és az ezzel párhuzamos gazdasági fejlődés különböző folyamatainak eredményeképp egyre több szó esik a többnyelvűség előnyeiről és fontosságáról, elsősorban gazdasági téren.²

Az Európai Unió közösségéhez való csatlakozási folyamat során Románia számos kötelezettségvállalást tett a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozóan. Az eltelt évtizedben az etnikai kisebbség fogalmának megítélése változott³ és noha gyakorlati téren nem tapasztalunk jelentős előrelépéseket, a kisebbségi nyelvhasználat fogalmának fontossága egyes mikroterületeken jelentős előrelépést mutat. A tagországok csoportján belül egyre nagyobb relevanciával bírnak a nyelvhasználati és kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó kutatások, hiszen az angol nyelv szupremáciája mellett egyre inkább nyilvánvaló a lakosság azon igénye, hogy anyanyelve elérhető közelségbe legyen életének szinte minden színterén.⁴ Az európai nyelvek repertoárját tekintve egyes nyelvek népszerűbbnek bizonyulnak társaiknál, és piaci értékük eltérő, még-

¹ BETHLENDI András: Drepturile lingvistice în administrația publică, In: *Standarde controversate ale coexistenței juridice dintre majoritate și minoritatea maghiară în România*, Editura Hamangiu, București, 2020, 141 p.

² HELLER, Monica: Language as resource in the globalized new economy, In: *Handbook of Language and Globalisation*, Blackwell Publishing, Oxford, 2010, 349–365. p.

³ EPLÉNYI Kata – KÁNTOR Zoltán (szerk.): *Térvesztés és határtalanítás. A magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai*, Nemzetpolitikai Kutatóintézet, Lucidus Kiadó, Budapest, 2013, 288 p.; KARDOS Gábor: *Kisebbségek: Konfliktusok és garanciák*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2007.

⁴ WILLIAMS, Glyn: *Sustaining language diversity in Europe: Evidence from the Euromosaic Project*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2005.

sem hagyatkozhatunk arra a természetes folyamatra, melynek során a nyelvek maguk alakítják sorsukat, különösen nem az etnikai kisebbségek nyelvét tekintve.

Az a feltételezés, hogy a nyelvi kérdések sorsa saját magától megoldódik kényelmes álláspont a nemzetállamok kormányai számára, hiszen így elkerülhető az egyes népcsoportok számára kétségkívül kényes nyelvpolitikai döntések meghozatala.⁵ Ugyanakkor szem előtt kell tartanunk azt az egyre inkább nyilvánvaló tényt, hogy minden etnikai csoportnak joga van saját nyelvének használatához, ápolásához, megőrzéséhez és továbbörökítéséhez nem csupán kulturális, oktatási vagy közigazgatási téren, hanem a gazdasági életben is. Románia esetében nem ismeretesek a gazdaságban jelentkező kifejezetten tiltó nyelvpolitikák, az úzus és közösségi elvárások szinte minden esetben utat törnek a törvényi keretek biztosította jogi normák között.

Szociokulturális és gazdasági változók, valamint a munkaerőpiaci mobilitásra vonatkozó újszerű eljárások⁶ eredményeképp a többnyelvűség munkaerőpiaci alkalmazása egyre inkább reflektorfénybe kerül.

Esetünkben a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó nyelvpolitikák vizsgálata elsősorban közigazgatási és oktatási szempontból történik, gazdasági jelenléte eddig nem került a hazai kutatások középpontjába, holott egyre markánsabb szerephez jut a munkaerőpiac, elsősorban a kereskedelem és szolgáltatóipar terén⁷, kapcsolatot teremtve ezzel a gazdasági fejlődés és nyelvhasználati szokások között. A nyelvpolitikák terén lassan-lassan előbukkanó változások sokfélék lehetnek, elsősorban a kisebbségi nyelvek presztízsét és státuszát hivatottak erősíteni nem csak a többségi vagy hivatalos nyelvvel szemben, de a gazdaságot domináló angol nyelv szupremáciájának ellenében is.⁸ A nyelvpolitikák terén jelentkező változások gyökeret vernek a gazdasági szektorban is:⁹ vonatkozhatnak gazdasági fejlődésre és változásra, demográfiai módosulásokra, városi-vidéki migrációs modellre, a neoliberais gondol-

⁵ GANDARA, Patricia – ACEVEDO, Sylvia: *Realizing the economic advantages of a multilingual workforce*, 2016, <<https://www.civilrightsproject.ucla.edu/news/news-and-announcements/2016-site-news/realizing-the-economic-advantages-of-a-multilingual-workforce>> (letöltve 2020. 10. 12.).

⁶ CSURGÓ Bernadett – MEGYESI Boldizsár: Határon: magyar-román határtelepülések társadalmi-gazdasági stratégiái a határon átvelő kapcsolatok alakítására, *Erdélyi Társadalom*, 8. évf., 2010/1–2. szám, 29–46. p., 31. p.

⁷ BARAKOS, Elisabeth: Language policy and planning in urban professional settings: bilingualism in Cardiff businesses, *Current Issues in Language Planning*, 2012, Vol. 13 (3), 167–186. p., 170. p.

⁸ NIC CRAITH, Mairead: Rethinking language policies: Challenges and opportunities, In: *Language and governance*, University of Wales Press, Cardiff, 2007, 179. p.

⁹ BARAKOS: i. m.; JOHNSON, David C.: Critical discourse analysis and the ethnography of language policy, *Critical Discourse Studies*, 8 (4), 2011, 267–279 p.

kodásmódra, amelynek hatására a nyelvet gazdasági eszköznek tekintjük¹⁰, a hazai kisebbségi oktatás sikereire¹¹, az ismeret- és tudásalapú gazdaság megerősödésére¹², a nyelv és nyelvi készségek növekvő kommodifikációjára. Ez utóbbi tényezőre jelen elemzésünkben is kiemelt figyelmet fordítunk a kései kapitalizmus kontextusában, amely a nyelvi piac feltételeinek alakítására is hatással van¹³, melynek értelmében általában a nyelvek, és különösen a kisebbségi nyelvek gazdasági termékként jelennek meg. Ebben a kontextusban a nyelvpolitikák esetében a következőket kísérik figyelemmel:¹⁴

- a tervezés célja a presztízs és státusz erősítése;
- a nyelvválasztásra vonatkozó tervezés;
- a nyelvtervezés célja az adott nyelv kulturális, társadalmi és gazdasági erőforrásként való megjelenítése.

Az empirikus kutatás és módszertana

Az utolsó hivatalos népszámlálási adatoknak megfelelően Szatmár megye lakossága 385 190 főt számlál¹⁵, melynek demográfiai megoszlása a következő: a többségi román nemzetiség a lakosság 57,7%-a, a magyar lakosság a teljes populáció 34,5%-át teszi ki. 5,3% roma, 1,5%-a német ajkúnak vallotta magát (1% egyéb népcsoportba tartozik vagy nem nyilatkozott nemzetiségéről). A teljes kép érdekében szólnunk kell a határmenti kettős állampolgárok esetéről.¹⁶ Ez utóbbiak számarányáról a két ország hivatalos nyilvántartás szinkronizálásának hiányában nem rendelkezünk. Szatmárnémeti a román-magyar határtól 10 km távolságra fekszik, a határ túloldalán a legközelebbi kisváros Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei, nagyjából hasonló távolságra fekvő Csen-

¹⁰ CARDINAL, Linda – DEANULT, Anne-Andree: Empowering Linguistic Minorities: Neo-liberal Governance and Language Policies in Canada and Wales, *Regional and Federal Studies*, 2007, 17(4), 437–456. p., 451. p.

¹¹ PAPP Z. Attila – MÁRTON János – SZÉKELY István Gergő – BARNÁ Gergő: Hungarian – Language Education: Legal Framework, Institutional Structure and Assessment in School Performance, In: KISS Tamás – SZÉKELY István Gergő – TORÓ Tibor – BÁRDI Nándor – HORVÁTH István: *Unequal Accommodation of Minority Rights. Hungarians in Transilvania*, Palgrave Macmillan, 2018, 249–292. p.

¹² WILLIAMS, Glyn: Language, meaning and the knowledge economy, In: *Welsh in the Twenty-First Century*, University of Wales Press, Cardiff, 2010, 7–35. p.; FAIRCLOUG, Norman: *Language and Globalization*, Routledge, 2006.

¹³ BOURDIEU, Pierre: *Language & Symbolic Power*, Polity Press, Cambridge, 1991.

¹⁴ BARAKOS: i. m., 171 p.

¹⁵ <<https://satumare.insse.ro/produse-si-servicii/statistici-judetene/populatie/>> 2020. július 1. adat.

¹⁶ GANZER Mónika: A határon túli magyarok kettős állampolgárságának nemzetközi jogi és belső jogi aspektusai: a kollektív elvesztéstől a könnyített megszerzésig, *Kül-Világ*, 2011, VIII. évf., 1–2. szám, 67. p.

ger. A tágabb határsávban számos Szatmár megyei lakos vásárolt ingatlant és él életvitelszerűen. Szatmárnémeti továbbra is a térség gazdasági, kulturális és politikai központja. Metropolisz övezete egyre tágul, a környező települések lakossága napi szinten jár be iskolába, dolgozni vagy szórakozni. A 2020-as önkormányzati és országgyűlési választások eredményeképp a megyei önkormányzat elnöke Pataki Csaba RMDSZ színekben nyert második mandátumot csakúgy, mind a szintén második ciklusát kezdő Kereskényi Gábor, Szatmárnémeti polgármestere. Az RMDSZ kormányra kerülését követően egyre hathatósabban sikerül megvalósítani és népszerűsíteni a kétnyelvűség alkalmazását az önkormányzati és általában a közigazgatási kommunikációban.¹⁷

A nyelvhasználat gazdasági vonatkozásait vizsgáló szakirodalom egyre növekvő mennyisége, és az erre irányuló kutatások tendenciája arra utal, hogy az interkulturális kompetenciák és többnyelvűség szerepe a munkaerőpiacon és a munkavállalók egyéni versenyképességének tekintetében, jelentős változást mutatva, egyre nagyobb szerephez jut. Ezen kompetenciák kibontása, professzionális támogatása a közélet szerves részévé kell válnia. Ezen a területen azonban jelenleg számos hiányossággal kell szembenéznünk, úgy munkaadói és intézményi, mint munkavállalói oldalon.

Empirikus vizsgálatunk célja azon hipotézis alátámasztása, miszerint a nyelvtudás, különös tekintettel egy adott kisebbségi nyelv ismerete és az ebből adódó interkulturális kompetenciák egy adott régió belül fontos pillérei a munkaerőpiac és tágabb értelemben vett regionális gazdaság és fejlődése szempontjából, bár ezen kompetenciák egyelőre kevésbé tükröződnek a munkavállalók jövedelemszintjén.

2021. január–március időszakban kérdőíves adatfelvételt készítettünk, amelyre elektronikus úton került sor. A kérdőívet 200 Szatmár megyei munkavállaló és munkaadó töltötte ki. Az adatközlésre való felhívás elektronikus úton történt, a kérdőívet anonim módon töltötték ki a válaszadók. A kérdőív 27 kérdésből állt, három jelentősebb egységből tevődik össze: az első egység részben a személyes adatokra fókuszált (nem, életkor, születési hely és nemzetiség). A második részben általános nyelvhasználati szokásokra vonatkozó kérdések következtek, míg a harmadik gondolati egység a gazdasági etnocentrizmus, a nyelvhasználat gazdasági vonatkozásainak elemzésére szolgáló kérdéseket tartalmazta.

A TT Research & Communications cég, a Bálványosi Intézet megbízásából 2019. június 25. és szeptember 25. között végzett szociológiai felmérést Szatmárnémeti és Nagyvárad lakosságának körében. Az említett kutatás a két város lakosságának nyelvhasználati szokásait, a közélettről alkotott véleményét

¹⁷ WEGHOFFER-VAD Erna Aletta: *Help in Communication or a Bureaucratic Maze? Online Communication of the Satu-Mare County Council and Local Councils*, Me.DOK, Kolozsvár, 2020/3, 19–30. p.

volt hivatott feltérképezni.¹⁸ Kutatásunkban a nyelvhasználati szokásokat és a gazdasági etnocentrizmust feltérképező kérdéssorokat a kutatásvezetők engedélyével egy későbbi összehasonlítás céljából használtuk fel.

*1. táblázat
Alapadatok*

Életkor:	18-25 év	21 fő
	26-35 év	63 fő
	36-49 év	68 fő
	50-65 év	38 fő
	65 év fölött	10 fő
Nemzetiség:	Magyar	167 fő
	Román	21 fő
	sváb (magyar)	12 fő
Végzettség:	alapfok	18 fő
	középfok	74 fő
	felsőfok	108 fő
Születési hely	A történelmi Partium (Szatmár, Szilágy, Máramaros, Bihar, Arad megye)	176 fő
	Erdély	18 fő
	Románia egyéb területei vagy külföld	6 fő

Nyelvhasználat, nyelvi attitűdök

A nyelvhasználatra irányuló kérdések segítségével arra kerestük a választ, hogy a megkérdezettek milyen nyelvi környezetben mozognak, tanulmányaikat milyen nyelven végezték/végzik, a különböző élethelyzetekben milyen nyelvet alkalmaznak, és melyek a meghatározó viselkedésmódok a magyar és román nyelvet tekintve.

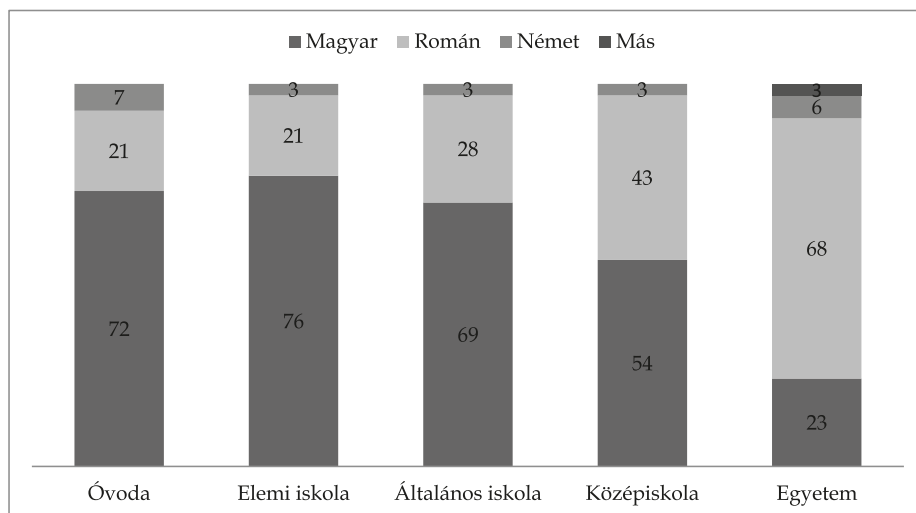
Oktatási intézmény nyelve

Az oktatás nyelvében megismerése fontos támpont a kutatásban résztvevő alanyok nyelvhasználati szokásait illetően, ezért rákérdeztünk, hogy milyen nyelven végezték az óvodát, elemi-, általános- és középiskolai tanulmányaikat, valamint egyetemi tanulmányaikat, ha voltak. Itt szükséges megjegyeznünk, hogy történelmi hagyományokból és demográfiai jellemzőkből kifolyólag, Erdély legtöbb településével ellentétben (kivételt képez a Barcaság és a Bánság) Szatmárnémetiben a kommunista diktatúra idején is zajlott német

¹⁸ A kutatás célközönsége a 18 év feletti Szatmárnémeti lakosság. Mintanagyság 475 fő. A lekérdezés face-to-face, a cég hálózataán keresztül kérdezőbiztosok segítségével történt. A mintavétel során rétegzett, véletlenszerű módszert alkalmaztak. Ezzel párhuzamosan hasonló kutatás készült Nagyvárad közléte és nyelvhasználatára témakörben. L.: <<https://balvanyos.org/wp-content/uploads/2021/03/Nyelvhasznalat-es-kozelet-Szatmarnemetiben-FIN.pdf>> (letöltve: 2021. 04. 02.).

anyanyelvi szintű gimnáziumi oktatás. Ezt a hagyományt folytatja jelenleg a Johann Ettinger Német Elméleti Líceum.

1. ábra
Milyen nyelven végezte tanulmányait?(%)

A 1. ábra alapján elmondható, hogy a válaszadók többsége magyar nyelven végezte tanulmányait: az elemi iskolát tekintve tapasztalunk egy enyhe növekedést a magyar nyelv irányába, ami azonban a tanulmányok előrehaladtával folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. Ezzel párhuzamosan, szintén az elemi iskolai tanulmányokat figyelembe véve, a román nyelvi tanulmányokat preferálók száma egyre növekszik. A más nyelven végzett tanulmányok tekintetében szintén az elemi iskolai tanulmányok jelentik a fordulópontot, a továbbiakban konstans folyamatnak lehetünk tanúi.

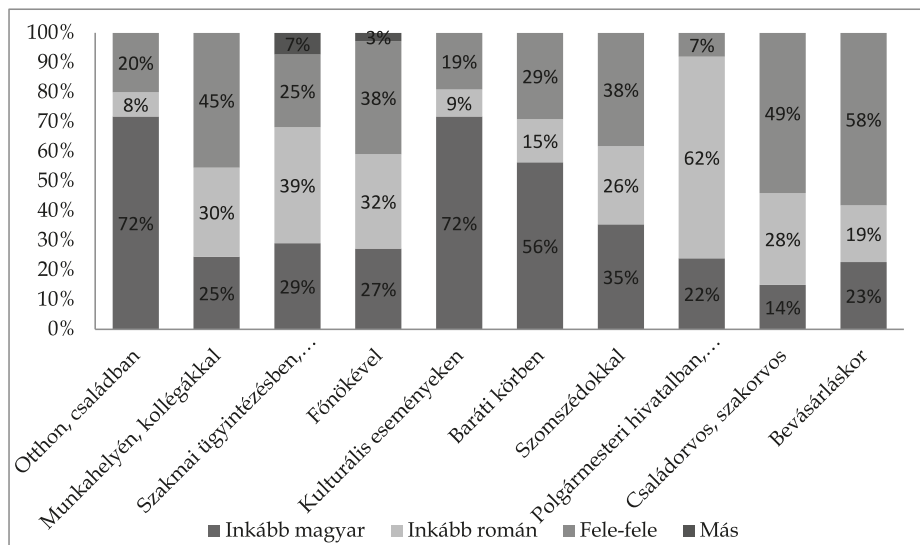
Összességében elmondható, hogy a kutatásokban résztvevő alanyok jelentős része magyarul végezte az óvodát (72%), elemi iskolai (76%), általános iskolai (69) középiskolai (54%) tanulmányait. Az egyetemi tanulmányok esetében csökken a magyar nyelven való továbbtanulás aránya, és a román nyelv mellett megjelennek az idegen nyelven végzett tanulmányok (német, angol). Az életkori háttérváltozókat figyelembe véve a következő megállapításokat tehetjük: a 18–25 és 26–34 éves korosztályok jelentősen nagyobb arányban jártak magyar óvodába (73% és 64%), míg a 35–49 éves korosztály 32%-a magyarul, 65%-ban románul végezte az óvodát. Ez a tendencia annak tulajdonítható, hogy az 1989-es rendszerváltás előtt korlátozott számban működtek magyar nyelvű óvodai csoportok. Az elemi iskolai tanulmányokat a 18–25 éves korcsoport 73%-a, a 26–34 évesek 67%-a, a 35–49 éves korcsoport 48%-a végezte magyarul.

Nyelvhasználat különböző helyzetekben

A nyelvhasználat kapcsán arra kerestük a választ, hogy eltérő szituációkban, illetve szűkebb és tágabb környezetükben adatközlőink milyen nyelvet alkalmaznak.

2. ábra

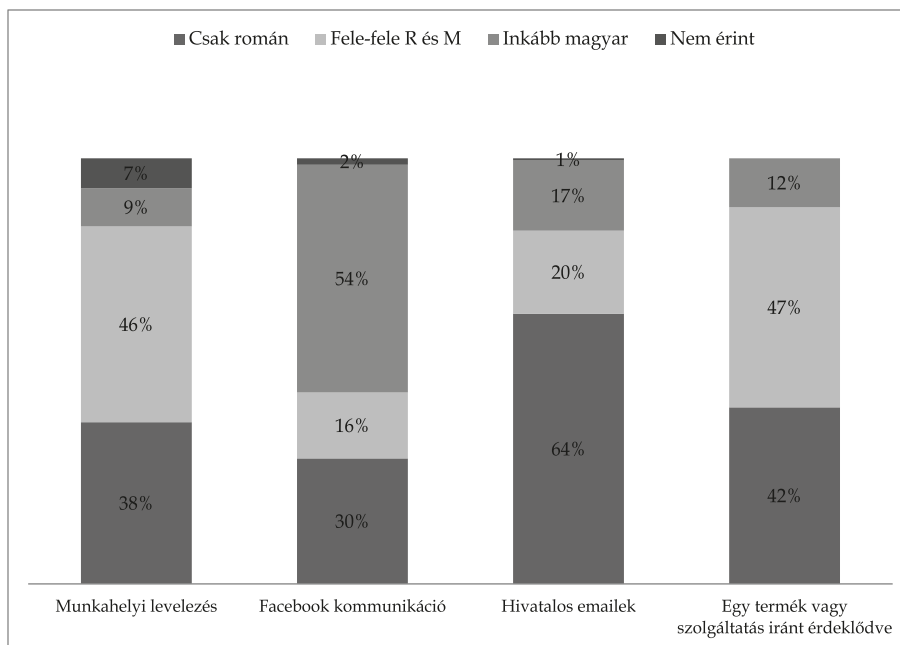
Milyen nyelven beszél, vagy milyen nyelvet használ a következő helyzetekben?

Amint azt látjuk, a szatmárnémeti lakosok bátran használják a magyar nyelvet nem csupán családi (a megkérdezettek 72%-a) vagy baráti körben (a megkérdezettek 56%-a), de munkakörnyezetben is. Munkahelyén 25% inkább a magyar nyelvet használja, vagy legalábbis felerészben a magyart (45%), munkahelyi szakmai ügyintézésben ez az arány 29%-ra nő, míg a megkérdezettek 25%-a vallja azt, hogy munkahelyén szakmai ügyintézés folyamán egyenlő arányban alkalmazza magyar és román nyelvtudását. A megkérdezettek 56%-a baráti körben inkább magyarul beszél, 29%-uk vallotta azt, hogy egyenlő arányban alkalmazza mindkét vizsgált nyelvet, ami arra utal, hogy a baráti kör ebben az esetben vegyes nemzetiségi összetételű. A magyar nyelv használata leginkább a közigazgatási intézmények esetében szorul vissza, hiszen a válaszadók 62%-a leginkább a román nyelvhasználatot preferálja ebben az esetben. Egészségügyi ellátások esetében a válaszadók nagyjából egyenlő arányban használják a magyar és román nyelvet, az inkább magyar nyelvet alkalmazók aránya ebben az esetben is alacsonyabb (14%). Bevásárláskor már bátrabban beszélnek magyarul (23%), míg mindkét nyelvet a válaszadók 58%-a preferálja.

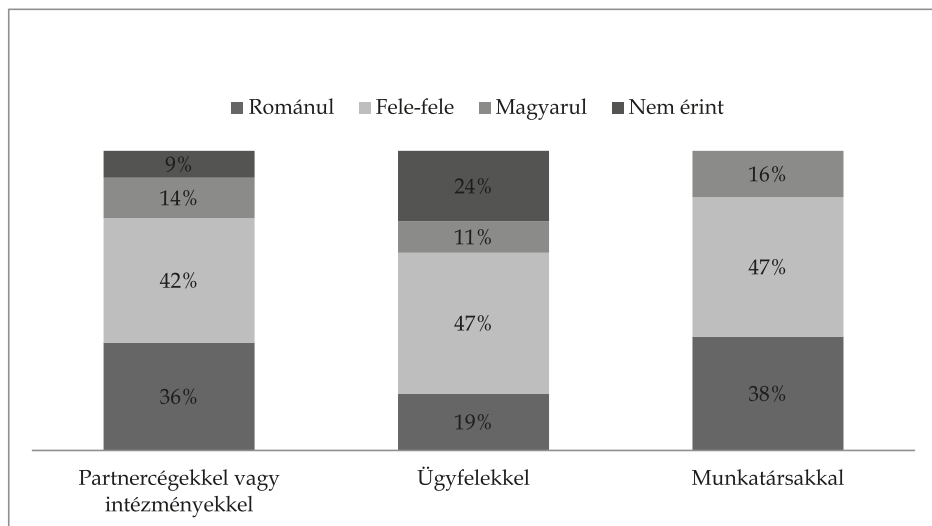
Kutatásunkban kíváncsiak voltunk arra is, hogy eltérő formális helyzetekben milyen nyelvet alkalmaznak válaszadóink írásbeli kommunikáció esetén (3. és 4. ábra)

3. ábra
Milyen nyelvet használ írásban a következő helyzetekben? (%)

Adatelemzésünk alapján elmondhatjuk, hogy az adatközlők viszonylag magas arányban alkalmazzák a román nyelvet elsősorban hivatalos ügyintézésben vagy intézményekkel való kommunikációban (64%), ami valószínűleg annak eredménye, hogy a közigazgatási intézményekben még mindig kevés lehetőségük van a magyar nyelvet használni. Ugyanakkor azt látjuk, hogy kevésbé kötött helyzetekben, mint például a közösségi média vagy kereskedelmi közegben sokkal bátrabban és markánsabban van jelen a magyar nyelvhasználat, hiszen a válaszadók jelentős része (54%) leginkább magyarul kommunikál a közösségi médiában, illetve egyenlő arányban használja mindkét nyelvet akkor, amikor egy termék vagy szolgáltatás után érdeklődik.

4. ábra
Milyen nyelvet használ írásban a következő helyzetekben? (%)

A csak magyar vagy inkább magyar nyelvet használók számaránya viszonylag alacsony, ami arra a tényre vezethető vissza, hogy Szatmár megyére általában a vegyes nemzetiségű munkaközösségek jellemzők. A válaszadók 36%-a a partnercégekkel és különböző intézményekkel románul kommunikál, ugyanakkor viszonylag magas azok aránya, akik írásbeli kommunikációban mindkét nyelvet egyenlő arányban alkalmazzák. Az ügyfélkörrel való többnyelvű kommunikáció arra enged következtetni, hogy az üzleti környezetben az ügyfélkör többnyelvű, a hivatalos törvényi szabályozások hiányában a kommunikáció is több nyelven zajlik (47%). Hasonló eredményeket kaptunk a munkatársakkal való kommunikáció vonatkozásában, miszerint a válaszadók 38%-a leginkább románul kommunikál, 47%-uk mindkét nyelvet alkalmazza. Ez esetben a csak magyarul vagy leginkább magyarul kommunikáló válaszadók számaránya viszonylag alacsony, csupán 16%. A két ábrát összehasonlítva elmondható, hogy míg az intézményi, ún. hivatalos írásbeli kommunikáció elsősorban és jelentős mértékben román nyelven zajlik, egy kevésbé szabályozott közegben a nyelvek használata sokkal bátrabban van jelen, ebben az esetben többnyelvűség szembetűnőbben van jelen.

A magyar és román nyelvvel szembeni attitűdök

Egy kérdéssorozat formájában szándékoztunk felmérni, hogyan vélekednek a válaszadók a különböző magyar és román nyelvvel kapcsolatos kijelentésekről. Kilenc állítást kellett az adatközlőknek értékelniük egy 1-től 5-ig terjedő skálán:

- Fontos, hogy beszéljem az anyanyelvem.
- A gyermekeimnek meg kell tanulniuk magyarul.
- Függetlenül a beszélgetés tárgyától udvariatlanság, ha két magyar magyarul beszélget, amikor románok is jelen vannak.
- Ha valaki nem beszél jól és helyesen magyarul, inkább ne használja a nyelvet.
- Aki magyarnak tartja magát, annak jól kell ismernie az anyanyelvét.
- Minden román állampolgárnak ismernie kell a román nyelvet anyanyelvétől függetlenül.
- Az a romániai magyar/német, aki nem beszél jól románul, hátrányba kerül a romániai munkaerőpiacon.
- Ha valamivel kisebb fizetésért is, de szívesebben dolgoznék olyan munkahelyen, ahol a munkatársak többsége magyarul beszél.
- A románok ellenségesek azokkal a magyarokkal szemben, akik nem beszélnek jól románul.

A válaszok könnyebb értelmezése érdekében külön diagram segítségével elemeztük a magyar, illetve a román nyelv használatára vonatkozó attitűdöket.

5. ábra

Mennyire ért egyet a következő kijelentésekkel? Magyar nyelvvel szembeni attitűdök (Skála 1-től 5-ig, %)

a.) Fontos, hogy beszéljem az anyanyelvem.

b.) A gyermekeim meg kell tanuljanak magyarul.

c.) Aki magyarnak tartja magát, annak jól kell ismernie az anyanyelvét.

d.) Ha valaki nem beszél jól és helyesen magyarul, inkább ne használja a nyelvet.

Megjegyzés: 1- teljesen egyetértek 2 – többnyire egyetértek, 3 – közömbös, 4 – többnyire nem értek egyet, 5 – egyáltalán nem értek egyet

A fenti diagramon látható, hogy a válaszadók többsége fontosnak tartja a magyar nyelv ismeretét és valószínűleg tovább is fogja örökíteni e kulturális örökséget gyermekeinek. Az első kijelentés esetében, amely az anyanyelv fontosságára vonatkozik, a válaszadók 97%-a elengedhetetlennek tartja anyanyelvének használatát. Háttérváltozók tekintetében szólnunk kell a 21 román

nemzetiségű válaszadóról, akik 19%-ban egyetértettek a kijelentés valóság-tartalmával saját anyanyelvük vonatkozásában. A válaszadók 96%-a tartja fontosnak, hogy gyermekeinek továbbadja a magyar nyelv ismeretét, csupán 1,8% nem tartja fontosnak, hogy a következő generáció is beszélje a magyar nyelvet. A statisztikai sokaság 86%-a szerint, aki magyarnak vallja magát, jól kell ismernie anyanyelvét. Ez utóbbi esetben a 8%-a lényegében nem ért egyet ezzel a kijelentéssel. A legutolsó kijelentés arra vonatkozott, hogy amennyiben valaki nem beszél helyesen és jól a magyar nyelvet, ne alkalmazza azt. A válaszadók 84%-a teljes mértékben elutasította ezt a kijelentést (1% semleges álláspontra helyezkedett), 15% teljesen egyetértett a kijelentés tartalmával.

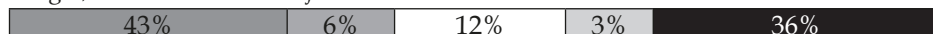
6. ábra

Mennyire ért egyet a következő kijelentésekkel? Román nyelvi ideológiákra vonatkozó attitűdök (Skála 1-től 5-ig, %)

a.) Minden román állampolgárnak ismernie kell a román nyelvet anyanyelvétől függetlenül.

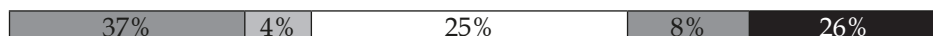
b.) Függetlenül a beszélgetés tárgyától udvariatság, ha két magyar magyarul beszélget, amikor románok is jelen vannak.

c.) Az a romániai magyar/német, aki nem beszél jól románul, hátrányba kerül a romániai munkaerőpiacon.

d.) A románok ellenségesek azokkal a magyarokkal szemben, akik nem beszélnek jól románul.

Megjegyzés: 1- egyáltalán nem értek egyet, 2 – többnyire nem értek egyet, 3 – közömbös, 4 – többnyire egyetérték, 5 – teljesen egyetért

A román nyelvre vonatkozó ideológiák elemzésének esetében megállapítható, hogy az adatközlők véleménye sokkal megosztottabb, mint a magyar nyelvi ideológiák esetében. Az első kijelentés arra vonatkozott, hogy a román nyelvet minden állampolgárnak, beleértve a romániai magyarokat is, ismernie kell nemzetiségétől függetlenül. Ebben az esetben a válaszadók 79%-a értett egyet a kérdéssel, míg 16% elutasítja a kijelentést. A válaszadók 39%-a vallja azt, hogy udvariatság magyarul beszélni abban az esetben, ha románok is jelen vannak, ezt 49% viszont elutasítja, és nem tartja illetlennek. A munkahelykeresésre vonatkozó kijelentés esetében a válaszadók 50%-a érvelt amel-

lett, hogy a román nyelvismeret hiánya megnehezíti a munkaerőpiacon való elhelyezkedést, 40%-a viszont nem értett egyet ezzel a kijelentéssel, valamint a válaszadók 10%-a nem nyilvánított véleményt. Ez utóbbi válaszok viszonylag magas hányada arra enged következtetni, hogy határmenti megye lévén, Szatmárban jelentősen könnyebben lehet elhelyezkedni román nyelvtudás nélkül is, mint esetleg Közép-Erdély jónéhány településén. A sorozat utolsó kijelentése esetében 41% szerint a románok igenis ellenségesek azokkal, akik a román nyelvet nem beszélik jól, ezzel a kijelentéssel 34% nem értett egyet, és ebben az esetben viszonylag nagy, 25% azok aránya, akik ebben az esetben semleges lehetőséget választottak.

Háttérváltozó vizsgálatának bevonásával arra a kijelentésre, hogy ha valaki nem beszél helyesen magyarul, ne használja a magyar nyelvet, leginkább a középkorúak 36–49 és az 50–65 éves korosztályok értenek egyet (15%), leginkább a felsőfokú végzettséggel rendelkezők (37%). A válaszadók 79%-a gondolja úgy, hogy helyes az, ha minden állampolgár ismeri az ország nyelvét, nemzetiségtől függetlenül. Itt leginkább az 50–65 és a 65 év fölöttiek számára nyoma a döntő (68% és 70%).

Gazdasági etnocentrizmus

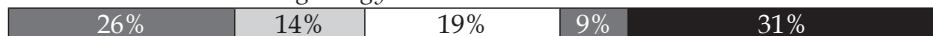
A gazdasági etnocentrizmus témaköre kiemelkedően fontos dolgotunk szempontjából, hiszen ez tekinthető etnikum és gazdaság valós kapcsolódási pontjának. Kérdőívünk negyedik pontjában több kijelentés esetében arra kerestünk választ, hogy a Szatmár megyei lakosok mennyire értenek egyet néhány, nyelvi attitűdökre vonatkozó és etnikai viselkedésmintával kapcsolatos kijelentéssel:

- Ha valamivel kisebb fizetésért is, de szívesebben dolgoznék olyan munkahelyen, ahol a munkatársak többsége magyarul beszél.
- Szívesebben járok olyan boltokba vásárolni, ahol beszélik a magyar nyelvet.
- Előnyben részesítem azokat a vállalkozásokat, amelyek több nyelven hirdetik termékeiket/szolgáltatásaikat.
- Szeretném, ha több olyan vállalkozás lenne Szatmár megyében, ahol ugyanaz a szolgáltatás több nyelven is elérhető.

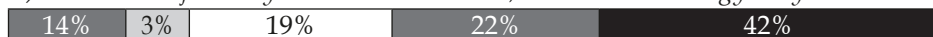
7. ábra

Mennyire ért egyet a következő kijelentésekkel?

a.) *Ha valamivel kisebb fizetésért is, de szívesebben dolgoznék olyan munkahelyen, ahol a munkatársak többsége magyarul beszél.*

b.) *Szívesebben járok olyan boltokba vásárolni, ahol beszélnek a magyar nyelvet.*

c.) *Előnyben részesítem azokat a vállalkozásokat, amelyek több nyelven hirdetik termékeiket/szolgáltatásaikat.*

d.) *Szeretném, ha több olyan vállalkozás lenne Szatmár megyében, ahol ugyanaz a szolgáltatás több nyelven is elérhető.*

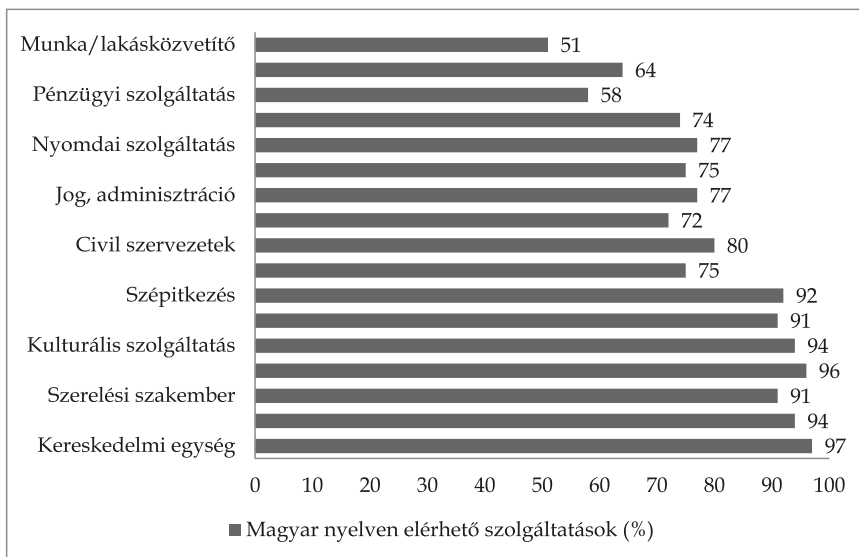
Megjegyzés: 1- egyáltalán nem értek egyet, 2 – többnyire nem érezt egyet, 3 – közömbös, 4 – többnyire egyetérték, 5 – teljesen egyetérték

A megkérdezettek 40%-a preferálná a magyar munkakörnyezetet, még ha a javadalmazás kevesebb lenne is, viszont nagyjából ugyanennyien nem értenek egyet a fenti kijelentéssel, és jelentős a számaránya azoknak, akik semleges álláspontra helyezkedtek. Az életkori háttérváltozókat figyelembe véve leginkább a fiatalabb korosztályok azok (18–25 és 26–35 év), akik elutasítják a kijelentés valóságtartalmát (28%), az 50 év fölöttiek 34%-a teljesen egyetért a fentebbi kijelentéssel. Ahogyan nő az életkor, ezzel egyenes arányban nő a kijelentéssel való egyetértési hajlandóság. A válaszadók 64%-a preferálja az olyan kereskedelmi és szolgáltatói egységeket, ahol beszélnek magyarul, és a válaszadók jelentős hányada, 91%-a részesíti előnyben azokat a vállalkozásokat, amelyek több nyelven kínálják termékeiket vagy szolgáltatásaikat.

A második témakörben az elsősorban a szolgáltatásokra összpontosítunk. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a felsorolt szolgáltatástípusok mennyire ismeretesek magyar vonatkozásban, illetve a nyújtott szolgáltatások milyen arányban érhetők el magyar nyelven.

8. ábra

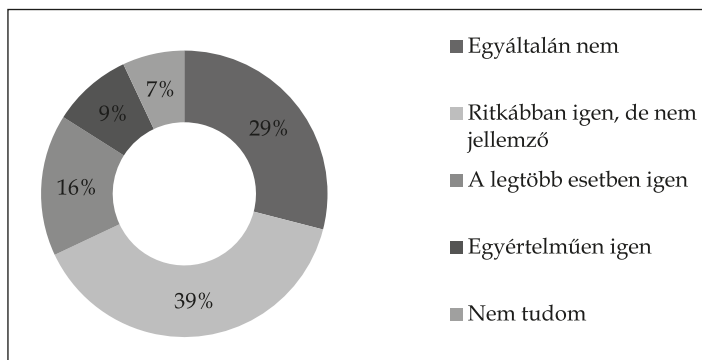
Tudod, hogy lakhelyed közelében hol találsz magyar (ahol magyarul is kérhetsz...)

A lekérdezés eredményeként elmondható, hogy a megye lakossága jól tájékozott a legtöbb szolgáltató esetében, hiszen minden kategória esetében az adott válaszok számaránya meghaladja az 50%-ot. A legismertebbek a kereskedelmi egységek (97%) és a magyarul is elérhető médiatermékek (96%), ezt követik az egészségügyi és kulturális szolgáltatások (94%). A legkevésbé a turisztikai irodák (64%), pénzügyi szolgáltatások (58%) és munka- és lakásközvetítő szolgáltatók (51%) fellelhetőségét ismerik.

9. ábra

Ön szerint, ha egy magyar szolgáltatóhoz/eladóhoz fordul, másképp kezeli azért, mert Ön is magyar?

A fenti ábra alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Szatmár megye esetében lényegében nem jellemző az, hogy egy szolgáltató vagy elárusító másképp viszonyuljon egy szintén magyar klienshez, csak mert mindkettő magyar. 29%-uk egyáltalán nem, 39%-uk ritkábban, de kevésbé jellemző módon ítéli úgy, hogy az eltérő bánásmód nem releváns. A válaszadók 9%-a viszont úgy véli, hogy egyértelműen eltérő bánásmódban részesült ezen gazdasági egységekben, csupán azért, mert magyar. A háttérváltozók tekintetében elmondható, hogy leginkább az 50 évet betöltött személyek érzik úgy, hogy nem kezelik őket másképp csupán azért, mert magyarul szólalnak meg (32%), végzettség szerint ez az arány a felsőfokot végzettek esetében 33%, középfokú végzettséggel rendelkezők esetében ez 28%. Az alapfokú képzettséggel rendelkezők érzik leginkább (39%), hogy másfajta elbánásban részesülnek.

Gazdasági etnocentrizmus – Munkaerőpiaci körkép

Dolgozatunk szempontjából lényeges megvizsgálunk, milyen munkaerőpiaci attitűdök társulnak a korábban már vizsgált gazdasági etnocentrizmus témaköréhez. A munkaerőpiaci elhelyezkedés lehetőségeinek számbavételéhez egy új tényező, a többnyelvűség keretein belül etnikai szempontú nyelvtudás társul. Az alábbi kijelentés-sorozat összeállítása azzal a szándékkal készült, hogy felmérjük a szatmári munkavállalók munkaerőpiaci helyzetét egyrészt többletnyelvtudás szempontjából, mennyire vannak tudatában annak, hogy a többletnyelvtudás munkaerőpiaci érték.

- Aki több nyelven beszél, nagyobb eséllyel helyezkedik el a munkaerőpiacon.
- Önéletrajzomban/interjú során fontos a nyelvtudásomról beszámolnom.
- A szatmári munkaerőpiacon előnyt élvez az, aki a román és magyar/német nyelvet egyaránt beszéli.
- Aki több nyelven beszél, nagyobb eséllyel helyezkedik el a szatmári munkaerőpiacon.
- Amikor munkát keresek, figyelembe veszem, hogy az adott cég milyen nemzetiségű munkavállalókat alkalmaz.
- A többlet nyelvtudás javadalmazási előnnyel jár.
- Szatmár határmenti megye lévén, egy munkavállaló, aki beszéli a román és magyar nyelvet, könnyebben jut munkához mint egy csak román ajkú.

10. ábra

Hogyan viszonyul a következő kijelentésekhez? Munkaerőpiaci attitűdök (%)

a.) *Aki több nyelven beszél, nagyobb eséllyel helyezkedik el a munkaerőpiacon.*

b.) *Aki több nyelven beszél, nagyobb eséllyel helyezkedik el a szatmári munkaerőpiacon.*

Megjegyzés: 1- egyáltalán nem értek egyet, 2 – többnyire nem éretek egyet, 3 – közömbös, 4 – többnyire egyetértek, 5 – teljesen egyetértek

A válaszadók 72%-a szerint a munkaerőpiaci elhelyezkedés szempontjából fontos a nyelvtudás, a többnyelvűség növeli a munkaerőpiaci esélyeket. Ugyanarra a kijelentésre, csak szatmári vonatkozásban 56% választott egyetértően. Összehasonlítva a két kijelentésre kapott válaszokat, hasonló a valamennyire egyetértők számaránya. Szatmári vonatkozásban 9% az *Igen is meg nem is...* válaszok aránya (az előző kijelentés esetében senki nem választotta ezt a kategóriát). Az egyet nem értők számaránya viszonylag alacsony, az első kijelentés esetében összességében 7%, míg szatmári vonatkozásban ez a számarány 15%-ra nőtt. Háttérváltozók tekintetében leginkább az életkor az, amely befolyásolja a kijelentések értékelését: a 26–35 és a 36–49 éves korosztály soraiban kiemelkedő a kijelentések pozitív értékelése, előbbiek 42%-a, utóbbiak 47%-a véli úgy, hogy a többletnyelvtudás munkaerőpiaci előnyökhöz vezet, ez a szatmári munkaerőpiac vonatkozásában némileg módosul az utóbbi korosztály javára, 58%. Tanulmányok tekintetében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők 62%-a véli úgy, hogy a többletnyelvtudás hozzásegít a jobb körülmények közötti elhelyezkedéshez, ez szatmári vonatkozásban 54%. Szintén szatmári vonatkozásban figyelhető meg az a tény, hogy az alap- és középfokú végzettséggel rendelkezők válasza eltérő, előbbiek 28%-a, utóbbiak 18%-a véli úgy, hogy a nyelvtudás piaci érték.

c.) *A szatmári munkaerőpiacon előnyt élvez az, aki a román és magyar nyelvet egyaránt beszéli.*

A válaszadók 54%-a biztos, 22%-a nagyjából biztos abban, hogy a szatmári munkaerőpiac pozitívan értékeli a magyar és román nyelvtudással egyaránt rendelkező munkavállalókat, és csupán 8% gondolja úgy, hogy a kétnyelvű munkavállaló nem élvez előnyöket a szatmári munkaerőpiacon.

d.) Amikor munkát keresek, figyelembe veszem, hogy az adott cég milyen nemzetiségű munkavállalókat alkalmaz.

28%	16%	25%	15%	16%
-----	-----	-----	-----	-----

Egy korábbi kijelentésünk megítélésekor arra kerestük a választ, hogy szívesebben helyezkednének el olyan munkahelyen, ahol ugyan a javadalmazás kevesebb, de magyar közösség van. Akkor a válaszadók 35%-a értett egyet a kijelentés valóságtartalmával. Jelen kijelentés esetében a válaszok jelentősebb megosztottságról tanúskodnak, hiszen a válaszadók csupán 31%-a preferálna egy etnikai alapon történő munkahelyválasztást. 28% teljesen, míg 16% részben nem ért egyet a kijelentés valóságtartalmával, ami alapján levonható az a következtetés, hogy munkahelyválasztás esetében az etnikai szempont viszonylag lényeges, de nem prioritás. Ezt támasztja alá a semleges választ adók viszonylag szembeszökő aránya, hiszen a válaszadók 25%-a nem kívánt markánsan állást foglalni. Háttérváltozók szerint inkább a fiatalabb korosztályok, a 18–25 és 26–34 év közöttiek azok, akiknek az etnikai szempontú munkahelyválasztás kevésbé lényeges (38%), ennek ellenpólusaként az 50 évet meghaladók azok, akik ha kevesebb javadalmazásért is, de inkább preferálnak egy magyar közösséget (72%).

e.) Önéletrajzomban/interjú során fontos a nyelvtudásomról beszámolnom.

4%	2%	2%	22%	70%
----	----	----	-----	-----

A válaszadók 70%-a gondolja úgy, hogy a munkaerőpiaci viszonyok tükrében igenis fontos már a munkakeresés folyamán tudatni, milyen nyelvtudással rendelkeznek, és csupán a válaszadók 4%-a tartja ezt kevésbé lényegesnek. Életkor tekintetében a 18–25 évesek 79%-a, a 26–34 évesek 64%-a tartja ezt fontosnak.

f.) A többlet nyelvtudás javadalmazási előnyökkel jár.

28%	18%	19%	15%	20%
-----	-----	-----	-----	-----

Erdélyi viszonylatban több felmérés foglalkozott a javadalmazás és többlet nyelvtudás kapcsolatával, melyek rámutattak arra, hogy a romániai munkaerőpiac kevésbé honorálja a többlet nyelvtudást. Jelen esetünkben a válaszadók 46%-a gondolja úgy, hogy a javadalmazás tükrözi a többlet nyelvtudást a munkavállalók esetében.

g.) Szatmár határmenti megye lévén, egy munkavállaló, aki beszéli a román és magyar nyelvet, könnyebben jut munkához, mint egy csak román ajkú.

22%	14%	17%	16%	31%
-----	-----	-----	-----	-----

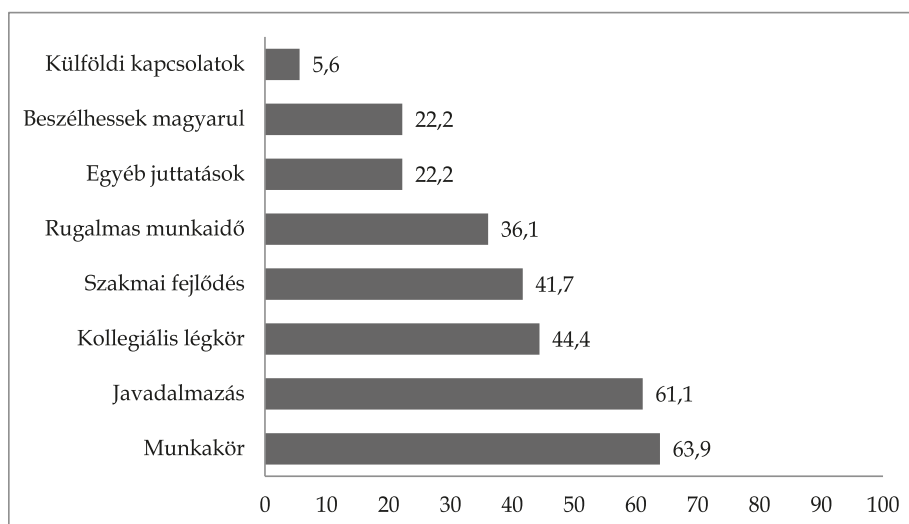
Sajnos kevés, kifejezetten a határmenti megyék munkaerőpiaci jellegzetességeire fókuszáló etnikai szempontú elemzés áll rendelkezésünkre, amely vi-

szonyítási alapként szolgálhat jelen elemzésünkkel való összehasonlításra. Különösen igaz ez Szatmár megye esetében. A válaszadók 47%-a véli úgy, hogy román és magyar nyelvtudás birtokában könnyebben jut munkához, mint azok a munkavállalók, akik csupán románul beszélnek, a többletnyelvtudás helyzeti előnyt jelent számukra. Az adatközlők 36%-a gondolja azt, hogy a többletnyelvtudás nem jelent előnyt a munkaerőpiacon, azokkal szemben, akik a román nyelv mellett a magyart is beszélik.

A fenti kérdést kiegészítendő, arról érdeklődtünk, milyen mértékben befolyásolja a munkaerőpiacot az a tény, hogy Szatmár megye a határ mentén helyezkedik el. A válaszadók 61%-a gondolja úgy, hogy könnyebb elhelyezkednie a határ mindkét oldalán, és csupán 20% van arról meggyőződve, hogy a megye határmenti helyzete nem befolyásolja az elhelyezkedést, 19% pedig nem nyilvánított véleményt. 34% véleménye szerint el tud helyezkedni magasabb javadalmazású állásba, 18% talán úgy véli, hogy igen, 30% viszont nem hiszi, hogy a megye határmenti elhelyezkedése magasabb javadalmazású állásokhoz juttathatja a munkavállalókat. A válaszadók 31%-a véli úgy, hogy Magyarország közelsége miatt lényegesen könnyebb olyan munkahelyen elhelyezkedni, ahol magyarul beszélnek, 27%-a ennek ellenkezőjét állítja, 26% viszont bizonytalan a választ illetően. A válaszadók 41%-a szerint a határmenti fejlesztéseknek, határon átvélő projekteknek és B2B együttműködéseknek köszönhetően több munkalehetőség közül választhat. A válaszadók 21%-a nem ért egyet a kijelentéssel (26% talán úgy véli, hogy a kijelentés igaz, 12% pedig nem foglalt állást).

11. ábra

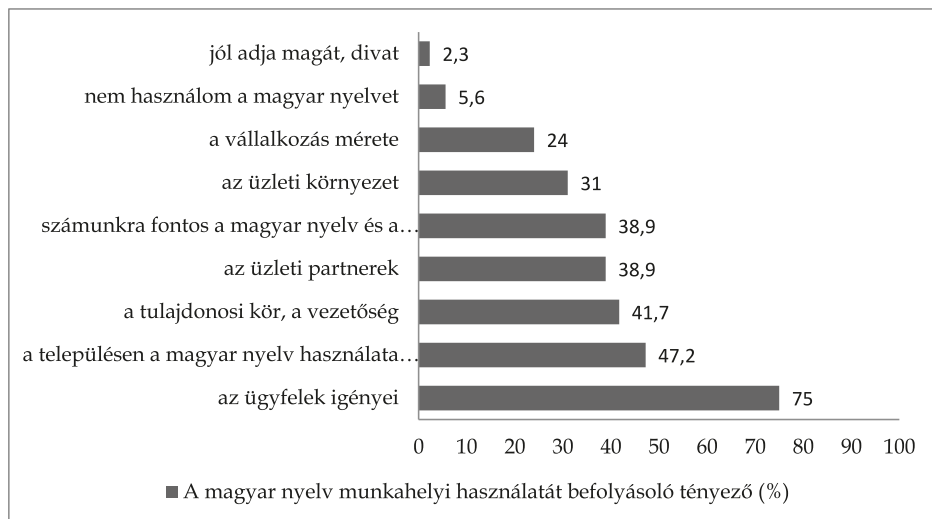
A munkahelyválasztást befolyásoló legfontosabb tényezők (%)

A válaszadókat arra kértük, hogy jelöljék be a három legfontosabb olyan tényezőt, amely a legkomolyabb szerepet játszik abban, hogy mely munkahely mellett döntenek. 63,9% a betöltendő munkakör szerint választ, 61,16% a javadalmazást tartja a legfontosabb tényezőnek. A kollegiális légkör a válaszadóknak 44,4%-ban a legfontosabb, a szakmai fejlődést pedig 41,7%-ban preferálják döntő tényezőként. A válaszadók 36,1%-ban jegyezték a rugalmas munkaidőt, az egyéb juttatások és a magyar nyelv használatának lehetősége 22,2%-ban fontos, korábban már láthattuk, hogy a megkérdezettek 25%-ának fontos, hogy a munkahelyén a munkatársak magyarul beszéljenek, ezért az alacsonyabb javadalmazást is felvállalják (13% inkább egyetért a kijelentéssel). A cég külföldi kapcsolatai az esetleges kiküldetések reményében 5,6%-ban döntöek. Háttérváltozók tekintetében a 18–25 év közöttiek a munkakört (57%), a javadalmazást (54%) és a rugalmas munkaidőt tartják a legfontosabb tényezőnek (53%), a 26–35 év közötti korcsoport számára a javadalmazás (69%), munkakör (56%) és a szakmai fejlődés (55%) döntő tényezők. A 36–49 év közöttiek 78%-a számára a betöltött munkakör a legfontosabb, ezt követi a kollegiális légkör (58%), illetve felértékelődnek az egyéb juttatások (37%). Ezzel szemben az 50 fölötti korosztályok számára a javadalmazás és a kollegiális légkör a legfontosabb.

12. ábra

Mely tényezők határozzák meg a magyar nyelv használatát a munkahelyen (%)

A válaszadók 75%-ban úgy gondolják, hogy az ügyfelek igényei a legmeghatározóbbak a munkahelyi magyar nyelvhasználatot illetően, a település nyelvhasználati vonatkozásai és hagyományai 47,2%-ban határozzák meg. A

válaszadók 41,7%-ban gondolják úgy, hogy egy vállalat vagy intézmény vezetősége, tulajdonosi körének attitűdje meghatározólag hat a magyar nyelvhasználatra munkahelyi környezetben.

Összegzés

Jelen kutatásunkban aktuális képet kaphattunk a Szatmár megyei lakosság nyelvhasználati attitűdjeiről, valamint a munkaerőpiac nyelvhasználati vonatkozásairól. Az adatfeldolgozás eredményeképp az alábbi következtetéseket vonhatjuk le:

A Szatmár megyei magyarok jelentős része magyarul végezte az óvodát (72%), az elemi (76%), az általános (69%) és középiskolát (54%). Ez a tendencia az életkor és tanulmányok előrehaladtával egyre csökken. Az egyetemi tanulmányaikat többen végezték román nyelven, mint magyarul (románul 68%, magyarul 23%). Életkori változókat tekintve tanulmányaikat a fiatalabb korosztályok jelentősen magasabb arányban végezték magyarul, a fordulópontot az 1989-es rendszerváltás jelentette, amikor is Szatmár megyében is megalakultak az önálló magyar oktatási intézmények, így már nem volt akadálya annak, hogy a magyar ajkú diákok jelentős számban anyanyelvükön végezzék tanulmányaikat. Elemi iskolai tanulmányaikat többen végezték magyarul, mint az óvodát, ez a tendencia azonban az általános iskolai tanulmányoktól kezdve megfordul a román nyelven végzett tanulmányok javára, a csökkenés az egyetemi tanulmányok esetében a leglátványosabb. Szatmár megye esetében nem szabad megfélekezni a német nyelven végezhető tanulmányokról, a rendszerváltásig csupán német anyanyelvű osztályok formájában volt elérhető, 1997-től kezdve a Szatmárnémetiben működő Johann Ettinger Liceum biztosítja teljes ciklust felölelő német anyanyelvű oktatást.

A megkérdezettek nagy része családban, baráti társaságban de még a munkahelyen is bátran alkalmazza a magyar nyelvet, a megkérdezettek körülbelül harmada vegyes baráti körrel rendelkezik, ami mindkét nyelv használatát jelenti. A magyar nyelv használatának térnyerése sajnálatos módon a hivatali ügyintézés folyamán, a munkahelyi szakmai levelezésben és a közigazgatási intézményekben folyó ügyintézés során visszaszorul, holott Szatmár megye legtöbb településén törvény adta lehetőség lenne.¹⁹ A polgármesteri hivatalokban messze a legjellemzőbb a román nyelv használata. Ugyanakkor azt látjuk, hogy kevésbé kötött helyzetekben, mint például a közösségi média vagy kereskedelmi közegben sokkal bátrabban és markánsabban van jelen a magyar nyelvhasználat, hiszen a válaszadók jelentős része (54%) leginkább magyarul kommunikál a közösségi médiában, illetve egyenlő arányban hasz-

¹⁹ 2019-ig az 512-es közigazgatási törvény biztosította a nyelvi jogokat a Romániában élő kisebbségek számára. Ebben az évben sürgősségi kormányrendelettel életbe lépett Közigazgatási kódex, amely felváltotta az 512-es törvényt.

nálja mindkét nyelvet akkor, amikor egy termék vagy szolgáltatás után érdeklődik.

A családban, munkahelyen/iskolában a kollégákkal, munkahelyen a főnökkel, különböző kulturális eseményeken, barátokkal, szomszédokkal a szatmári magyarok jelentős aránya a magyar nyelvet alkalmazza, családvissal, szakorvossal és bevásárláskor is magasabb arányban használják a magyar nyelvet, de a román nyelvvel párhuzamosan.

A szatmári magyarok számára fontos anyanyelvük használata (97%), és az, hogy gyerekeik is megtanuljanak magyarul (96%), a megkérdezettek 68%-a pedig úgy véli, hogy minden román állampolgárnak, beleértve a romániai magyarokat is, kötelessége ismerni a román nyelvet. Ezzel szemben 84% nem ért egyet azzal, hogy ha valaki nem beszél jól és helyesen magyarul, inkább ne is használja a nyelvet. 46% udvariatlan viselkedésnek tartja, amennyiben románok jelenlétében magyarul beszélnek, viszont majdnem ugyanennyien, 42% ennek épp ellenkezőjét gondolják.

A válaszadók 40%-a szívesebben helyezkedne el olyan munkahelyen, ahol a munkatársak többsége magyarul beszél, még ha kevesebb javadalmazásért is, és nagyjából ugyanennyien vallják ennek ellenkezőjét. 64%-uk olyan boltokat választ, ahol beszélnek a magyar nyelvet, és 91%-ban előnyben részesítik azokat a vállalkozásokat, amelyek több nyelven kínálják termékeiket vagy szolgáltatásaikat. Ugyanakkor 89% igényli a többnyelvű vállalkozások piaci jelenlétét. A szatmáriak jól tájékozottak a magyar szolgáltatásokat illetően, a legnépszerűbbek a kereskedelmi egységek és egészségügyi szolgáltatók, a legkevésbé ismertek a turisztikai irodák, valamint munka- és lakásközvetítők. Nem tartják jellemző jelenségnek az etnikai alapon való bármilyen nemű megkülönböztetést ügyfél mivoltukban. 93%-uk úgy érzi, hogy amennyiben több nyelven beszél, nagyobb eséllyel helyezkedik el a munkaerőpiacon, ez a megye vonatkozásában 78%-ra módosul. 76% szerint, aki a magyar és román nyelvet egyaránt beszéli, előnyt élvez a szatmári munkaerőpiacon. Viszont a szatmáriaknak kevésbé fontos, hogy figyelembe vegyék a munkavállalók nemzetiségét munkahelyválasztás esetén, mint ahogy azzal sem értenek egyet, hogy a piac javadalmazásban honorálja a többlet nyelvtudást. A válaszadók 94%-a ennek ellenére úgy gondolja, hogy már a jelentkezés alkalmával fontos számot adnia nyelvtudásáról, és a román nyelv mellett a magyar nyelv ismerete egyértelműen előny a munkaerőpiacon. A magyar nyelv munkahelyi használatát elsősorban az ügyfelek igényei (75%), a nyelvhasználati hagyományok (47,2%) befolyásolják. A magyar határ közelsége általános megítélésben jótékonyan hat a megye munkaerőpiacára, 61% úgy gondolja, hogy a két nyelv ismeretének birtokában könnyebben tud elhelyezkedni a határ mindkét oldalán. A válaszadók majd harmada vélekedik úgy, hogy a határ közelsége magasabb javadalmazású állásokat is biztosít, viszont ugyanennyien vélik úgy, hogy ezáltal könnyebben tudnak elhelyezkedni olyan munkahelyen, ahol alkalmazható a magyar nyelvismeret. 41% szerint a határ menti együttműködések jótékonyan hatnak a megye munkaerőpiacára is.